

A VAURUANA BUK KAI PAULO RA APOSTOLO TADAV RA TARAI KORINTO

¹ Paulo, ra apostolo kai Kristo Iesu ure ra mamainga kai God, ma Timoteo tura i dat, tadav ra ekelesia kai God aro Korinto, ma ra lavur tena gomgom par ta ra gunan Akaia parika;

² a varmari tadav avat ma ra malmal tai God tama i dat ma ra Luluai Iesu Kristo.

Paulo i pite pa God

³ Da pite pa ra God ma Tama i kada Luluai Iesu Kristo, ra Tama i ra lavur varmari ma ra God i ra lavur varmanai par;

⁴ nina i vamanu avet livuan ta ra lavur magit na varmonong, upi avet bula, avet a varmaram valar pa diat, ba ra lavur magit dia monong diat, ma nam ra varmaram iat ba God i tar vamanu avet me.

⁵ Tago da ra lavur kinadik ure Kristo dia pepeal pire vevet, damana bula kaveve varmanai i pepeal tai Kristo bula.

⁶ Ma ona ta magit i monong vakaina avet, i monong vakaina avet upi kavava varmaram ma kavava varvalaun; ma ba di varam avet, di pait ia ka ure kavava varmanai, nina i papalum valar pa ta vavat upi ra kini vamadudur ta nam ra lavur kinadik dia monong bula avet;

⁷ ma kaveve kini nunur ure avat i tur padikat; tago ave nunure, ba da ava ki varirivut ta ra lavur kinadik, damana bula ta ra varmaram.

⁸ Tago pa ave mainge, a tara na turagu, ba avat a ngulngul ure ra magit i tar monong vakaina avet aro Asia, ba i ga manga mamat taun avet dari, ma kaveve dekdek pa i ga vardada me, ma ave ga nuk ia ba na par kaveve nilaun;

⁹ maia pa, a varkurai na minat i ga tur ta ra bala i vevet iat, upi koko avet a kapupi avet mulai, God iat, nina i vatut pa ra lavur minat;

¹⁰ nina i tar valaun pa avet kan ra ngala na minat, ma na valavalaun boko; nina ave tar nurnur tana ba na valavalaun boko avet;

¹¹ avat bula avat a maravut varirivut ma kavava niaring ure avet; upi ta mangoro diat a pite varpa ure avet ta go ra magit na varmari di ga tul tar ia ta vevet ure ra mangoro.

Paulo i pukue ra nuknukina ure kana vinavana

¹² Tago ave langlang ma ra varvai na mulaot ta ra bala i vevet dari, ba amital tar vanavana ta ra rakarakan a gunagunan ma ra gomgom na mangamangana ma ra dovotina tai God, ma vakir ma ra kabinana mara ra pia, ma ra varmari kai God ka, ma i ga manga damana iat tadav avat.

¹³ Tago pa ave tumu ta enana magit tadav avat, nam uka iat ava lukluk ia ma ava mulaot ure, ma iau ki nunur upi go, ba avat a mulaot tana tuk tar ta ra mutuaina;

¹⁴ da ava tar mulaot ure ta ra umana magit pire vevet, upi avat a langlang ta vevet, da avet bula ave langlang ure avat ta ra bung i kada Luluai Iesu.

¹⁵ Ma tago i patuan ra nuknukigu dari, iau ga mainge ba ina vana tadav avat lua, upi ina vaura vadongone avat;

¹⁶ ma ba ina vana gil pire vavat aro Makedonia, ma ina talil mulai mara Makedonia tadav avat, ma ba avat a tule vue iau ta kaugu vinavana uro Iudaia.

¹⁷ Ba i ga damana kaugu mamainga, iau ga papait na tatavur vang tana? Ba ra lavur magit iau nuknuk pa diat, iau nuknuk pa diat laka vada ra mangamangana ra pia upi na dari piragu, a maia na maia ma ra pata na pata?

¹⁸ Ma da God i dovot muka, kaveve tinata pire vavat pa i ga dari, maia ma pata.

¹⁹ Tago Natu i God, Iesu Kristo, nina ave ga varveai tana livuan ta vavat, avet ma Siluano ma Timoteo, pa i ga dari maia ma pata, ma tana iat i ga maia.

²⁰ Tago ona i mangoro ra lavur vamading kai God, tana iat muka ra maia; ma tana iat bula ra Amen, upi ra minamar i God ure avet.

²¹ Ma go nina i vator dat ma avat tai Kristo, ma i ga tap avet, ia God iat;

²² nina i tar nim vakilang dat, ma i tar tul tar ra Tulungen upi a vuvung varirap ta ra bala i dat.

²³ Ma go bula iau tingting pa God ba na varvai takun ra tulungeagu, ona iau vaongo, tago pa iau ti vana uro Korinto upi ina nur vue ke avat boko.

²⁴ Ma vakir ave papapait na luluai ure kavava nurnur, ave maramaravut uka ta kavava gugu, tago ava tur patuan ure ra nurnur.

2

¹ Ma i ga dekdek ra nuknukigu ure iau iat mulai ba koko ina vana mulai tadav avat ma ra niligur.

² Tago ona iau valigur avat, to ia mulai ba na vagugu iau? Vakir nam iat ba iau ga valigur ia?

³ Ma iau ga tumu go ra dari tadav avat, kan, ba ina pot, ta niligur na tadav iau ta diat, nina ba i topa ia ba ina gugu ta diat; iau nurnur ta vavat par, ba kaugu gugu ia bula ra gugu kavavat par.

⁴ Tago iau ga tutumu tadav avat livuan ta ra do na magit na varmonong ma ra takunuan na bala, ma ra lur na matagu dia varbabakai; vakir upi ina vatakunuan avat, upi avat a nunure ke ba kaugu varmari tadav avat i ngala tuna.

Avat a nuk vue ta nirara pire ta enana

⁵ Ma ona ta tikai i vuna ta ra niligur, pa i ga valigur iau kaka, ta umana (upi koko na mamat kaugu tinata) ta vavat bula.

⁶ Go ra varkurai, ba mangoro dia tar to tar ia, i topa ta tikai damana;

⁷ ma i manga boina ba avat a nuk vue go pirana, ma avat a vamanu pa ia, kan ta tikai damana na ti dudu vurakit ta ra ngala na niligur.

⁸ Io, iau lul vovo pa avat, ba avat a vator vadovot kavava varmari tadav ia.

⁹ Tago upi go ra magit bula iau ga tar tutumu, upi ina nunure ra dovotina pire vavat, ma kavava tinorom ta ra lavur magit par.

¹⁰ Ma nina ava nuk vue ta magit pirana iau bula, iau nuk vue; tago nam ba iau bula iau tar nuk vue, ona iau tar nuk vue ta magit, iau ga nuk vue ure avat ta ra mata i Kristo;

¹¹ upi koko Satan na vagu ta magit ta dat; tago pa da tuptup ure kana vakikiu.

Paulo i ngarao

¹² Ma ba iau ga pot aro Troas ure ra bo na varveai kai Kristo, ma ba di tar papa are ta banbanu tagu tai ra Luluai,

¹³ pa i ga ngo muka ra tulungeagu, tago Iau ga mama gire upi turagu Tito; ma ba ave tar oro vartulai ma diat, iau ga vana uro Makedonia.

A niuvia tai Kristo

¹⁴ Ma go a pite varpa tadav God, nina ba i tul tar avet ba avet a ongaongor vatikai tai Kristo, ma i vaarike ure avet ta ra lavur gunagunan par ra ang na vuvuvul i kana kabinana.

¹⁵ Tago avet a bo na ang na vuvuvul kai Kristo tadav God, ta diat di valaun diat, ma ta diat dia virua;

¹⁶ tadav tikai avet ra ang na minat upi ra minat; tadav ta ra tikai ra ang na nilaun upi ra nilaun. Ma na tale to ia go ra lavur magit?

¹⁷ Tago pa ave varogop ra mangoro, nam diat dia pait pukue ra tinata kai God da ra magit na kunukul; ma avet, ave varvai ma ra dovotina tai Kristo, da tai God ma ta ra luaina mata i God.

3

A umana tena papalum ta ra kalamana kunubu

¹ Dave, ave tur pa ia upi avet a timtibuna pite pa avet mulai laka? Ma ave kaina bar upi ta umana buk na pite varpa tadav avat, ba upi avet a vatur vake ta umana buk na pite varpa ta vavat, da ta ra umana?

² Avat iat kaveve buk di tumu ia ta ra bala i vevet, a tarai par dia nunure ma dia lukluk ia;

³ tago i pada muka, ba avat ra buk kai Kristo, ba avet iat ave ga tumu ia, vakir ma ra polo na

tutumu, di ga tumu ia ma ra Tulungea i God iat i lalaun; pa di ga tumu ia ta ra pal a vat, di ga tumu ia ka ta ra bala i vavat.

⁴ Ma i patuan dari ra nuknuk i vevet tadav God ure Kristo;

⁵ vakir i tale avet upi avet a nuk ia ba avet iat, ave vuna tai ta magit; ma ave vatur vake ke ra dekdek tai God iat;

⁶ nina i ga mal i avet, upi avet a pait valar pa ra papalum ta ra kalamana kunubu; vakir ure ra matamatana buk, ure ke ra tulungen iat; tago ra matana buk i varvardodoko, ma ra tulungen i tabatabar ma ra nilaun.

⁷ Ma ona ra papalum nina ba ra minat i arikai tana, ma di ga poko tar ia ta ra vat ma ra matana buk, i ga vana rikai ma ra minamar, ma i ga dekdek upi ra umana natu i Israel dia gire vatikene ra mata i Moses, tago ra matana i ga manga bagabagele ma ra minamar; ma nam ra minamar i ga papanie vanavana;

⁸ na dave bar ra papalum ta ra tulungen, pa na manga lia bar ma ra minamar?

⁹ Tago ona i mamar ra papalum nina i vaarike ra varkurai na kankan, a dovotina muka ba ra papalum ure ra varvatakodo i manga lia tuna ma ra minamar.

¹⁰ Tago a dovotina, nam di ga manga mar ia, pa i ga mamar mulai da ra papalum ure ra varvatakodo, tago kana minamar i manga lia ta dir.

¹¹ Tago ona nam ra magit ba i papaniai, i vung ra mariringianina, io, a mariringian i nam i tur vatikai i ngala tuna.

¹² Ma tago ave vatur vake ra kini nunur dari, ave rurung ma ra dekdek na tinata,

¹³ ma vakir da Moses, nina i ga tuba ra matana ma ra mal, upi koko ra umana natu i Israel diat a gire mal pa ra mutuai nam ba i ga panie vanavana,

¹⁴ ma di ga pula ta ra nuknuk i diat; tago tuk tar ta ra bung gori ba di luk ra kunubu lua, nam ra mal na tubatuba i tur uka, ma pa di takan vue; ma di tak vue ke nam ra mal na tubatuba tai Kristo.

¹⁵ Ma tuk tar ta ra bung gori, ba dia lukluk ra umana buk kai Moses, a mal na tubatuba i va ta ra bala i diat.

¹⁶ Ma ta nam ra e ba dia lingan upi ra Luluai, da ga takan vue muka ra mal na tubatuba.

¹⁷ Ma ra Luluai ia ra Tulungen; ma nam ba ra Tulungea i ra Luluai i ki tana, i ti langalanga.

¹⁸ Ma dat par, da vaarike ra minamar i ra Luluai da ra tiroa ma pa ta mal na tubatuba ta ra mata i dat, ma di pukue vaenana tar dat ta ra malalarina iat ta ra minamar upi ra minamar, vada tai ra Luluai i ra Tulungen.

4

A ngatngat na magit ta ra umana la na pia

¹ Io, tago ave vatur vake go ra papalum, da ave tar vatur vake ra varmari, pa i bilua ra nuknuk i vevet ure;

² ma ave tar vung vakakit vue ra lavur magit na vavirvir dia vavapidik, ma pa ave vanavana ma ra vakikiu, pa ave bili vakakaina ra tinata kai God ma ra vavagu; ma ave mal pa mule avet tadav ra

varkurai ta ra bala i ra tarai par ta ra mata i God, tago ave vaarike ra dovotina iat.

³ Ma gala di tar tuba kaveve bo na varvai, gala i tuba ka ta diat dia virua;

⁴ ta diat muka ba ra god i go ra rakarakan a gunagunan i tar vapula pa ra nuknuk i diat ba pa dia nurnur, kan na raro taun diat ra talapar i ra bo na varvai ure ra minamar i Kristo, nina iat ba ia ra malalar i God.

⁵ Tago pa ave varveai ure avet mulai, ave varveai ure Kristo Iesu iat, ba ia ra Luluai, ma ure avet, ba avet kavava umana tultul uka ure Iesu iat.

⁶ Tago ra God, nina i ga biti dari: “A talapar na pupua ta ra bobotoi,” i tar pupua rikai ta ra bala i vevet, upi na vatalapar avet ma ra kabinana i ra minamar i God ta ra mata i Iesu Kristo.

⁷ Ma ave vatur vake go ra ngatngat na magit ta ra umana la na pia, upi ra dekdek, nina i ngala kakit, na vuna ka tai God, ma koko ta vevet iat mulai.

⁸ A umana purpuruan di taun avet ta ra lavur papar, ma pa ave kaina kakit; i vurgilagilo ra nuknuk i vevet, ma pa i par kakit kaveve nurnur;

⁹ di korokorot avet, ma pa ave ki na malari; di vue ravite avet ra pia, ma pa ave virua;

¹⁰ ave kapkap vatikene ra vinirua i Iesu ta ra paka i vevet, upi ra nilaun bula kai Iesu na arikai ta ra paka i vevet.

¹¹ Tago avet, ave laun, di tul vatikene tar avet ta ra vinirua ure Iesu, upi da vaarike bula ra nilaun kai Iesu ta ra paka i vevet ba na ga mat boko.

¹² Damana ra minat i ongaongor ta vevet, ma ra nilaun ta vavat.

¹³ Ma tago ave vatur vake ra kopono tulungen na nurnur, da di ga tumu ia dari: “Iau tar nurnur, ma kari iau tata;” ave nurnur bula, ma kari ave tatata bula;

¹⁴ tago ave nunure ba nina i ga vatut pa mule ra Luluai Iesu na vatut varurungane pa dat bula ma Iesu, ma na agure vaarike varurungane tar dat ma avat.

¹⁵ Tago di pait go ra lavur magit par ure avat, upi ra varmari nina i peal muka ure ra mangoro, na vuna ba ra pite varpa na peal upi ra minamar i God.

Ave vanavana ta ra nurnur

¹⁶ Go ra magit i vuna tago pa ave bilua; ma ona i virua vanavana ra paka i vevet, di vakavakalame ra tulungea i vevet a bungbung.

¹⁷ Tago kaveve kini na varmonong ikik pa i vavuan tuna, ma i manga pait vaarike pa ra minamar ure avet, i manga ngala muka ma pa na mutu;

¹⁸ tago pa ave nuknuk pa ra lavur magit di giragire, ma ave nuknuk pa ra lavur magit ba pa di giragire; tago ra lavur magit dia giragire pa dia tur vavuan; ma ra lavur magit ba pa dia giragire dia tur vatikai ma pa na mutu.

5

¹ Tago ave nunure, ona i panie go kaveve pal na turturup ati ra pia, kavevet ta pal tai God, a pal ba pa di ga pait ia ma ra lima, ba pa na mutu arama ra bala na bakut.

² Tago a dovotina, ta go mamati ra pia, ave vuair, ma i dekdek kaveve mamainga ba da

vavauluve avet ma ra kuba i vevet nina iat marama ra bala na bakut;

³ ona i dovotina ba di tar vavauluve avet, ma pa avet a iba upi ta mal.

⁴ Tago a dovotina avet, ave ki ta go ra pal na turturup, ave vuair ta go kaveve kinakap; vakir tago ave mainge ba da pala vue, ave mainge ke ba da vavauluve taun avet, upi ra nilaun na ti konom mutue nam ta vevet ba na nunure boko ra minat.

⁵ Io, God i ga mal pa avet upi go ra magit iat nina ba i ga tul tar bula ta vevet ra vuvung varirap na Tulungen.

⁶ Kari go i ongor vatikai ra nuknuk i vevet, tago ave nunure go ba ave ki boko ma ra pal a paka i vevet, ave ki kan ra Luluai,

⁷ tago ave vanavana ta ra nurnur, vakir ta ra ginigira;

⁸ iau biti, i ngo muka ra nuknuk i vevet, ma ave mamainge, ba avet a ki kan ra pal a paka i vevet upi avet a ki pire ra Luluai.

⁹ Damana ba ave ki ta ra kuba i vevet ba ona ave ki irai, avet a ongaongor upi avet a da kana mamainga iat.

¹⁰ Tago a dovotina da vaarike vapar dat ta ra mata i ra kiki na varkurai kai Kristo; upi dat a vatur vake tikitikai ra lavur magit da ga pait diat ta ra paka i dat, ba a boina ba a kaina.

A tarai dia talaina ma God tal Kristo

¹¹ Ma tago ave nunure ra varburutuai tai ra Luluai, ave ting vovo pa ra tarai, ma God i nunure ilam avet muka; ma iau ki nunur bula upi go, ba ra varkurai ta ra bala i vavat i nunure ilam bula avet.

¹² Tago pa ave ling na pite pa mule avet tadav avat, ave tatike ke go, upi avet a tul tar ta magit ta vavat ba avat a langlang me ure avet, upi avat a vatur vake ta magit na balbali ure diat dia langlang ma ra mata i diat, ma ra bala i diat pata.

¹³ Tago ona ave papait na papaua, i damana tadav God iat; ma ba i minana ra nuknuk i vevet, i damana tadav avat.

¹⁴ Tago ra varmari kai Kristo i vovo pa avet; tago ave varkurai dari, ba tikai i ga mat ure ra tarai par, damana dia tar mat par;

¹⁵ ma i ga mat ure diat par, upi diat, dia laun, koko diat a laun upi diat iat mulai, upi nina iat i ga mat ure diat, ma i ga tut mulai kan ra minat.

¹⁶ Damana papa gori pa ave nuk pa mule ta tikai vada ra palapaka; ona ave tar nunure Kristo da ra palapaka, a dovotina gori pa ave nunure mule damana.

¹⁷ Ta nin ona ta tikai i ki tai Kristo, ia ra kalamana vavaki; a lavur maulana magit dia tar panie; gire, dia kalamana muka.

¹⁸ Ma tai God ra lavur magit par, nina i tar vamaram guve mule dat me ure Kristo, ma i ga tul tar ra papalum ure ra varvamaram ta vevet;

¹⁹ dari ka ba God tai Kristo i ga vamaram guve pa mule ra tarai me, ma pa i lukluk tar mule kadia lavur varpam ta diat, ma i ga tul tar ra varveai ure ra varvamaram ta vevet.

²⁰ Ma go avet ra umana tur kia ure Kristo, vada God i lul vovo pa avat ma ra nilai vevet; ave lul vovo pa avat ure Kristo, ba avat a varmaram ma God.

²¹ I ga tul tar nina ba pa i ga nunure ta varpam, ba na da ra varpam ure dat, upi tana iat dat ra

mangamangana takodo kai God.

6

¹ Ma tago ave papalum varirivut ma ra Luluai, ave pit avat upi koko avat a vatur vakuku vake ra varmari kai God,

² (tago i biti:

“Iau tar valongore u ta ra vakak na kilala,

Ma ta ra bung na varvalaun iau ga maravut u.”

Gire, go ieri muka ra vakak na kilala; gire, go gori muka ra bung na varvalaun);

³ ma avet, pa ave pait ta magit ba ta tikai na tutukai tana, upi koko da takun vakaina kada kini ta ra papalum;

⁴ ma ave mal pa avet ta ra lavur magit ure avet, da ra umana tultul kai God iat, ta ra kini na vinvini, ta ra lavur magit na varmonong, ta ra niiba upi ra lavur magit, ta ra lavur nginarao,

⁵ ta ra lavur varkita, ta ra lavur kini ta ra pal na banubat, ta ra lavur varvareo, ta ra lavur dekdek na papalum, ta ra lavur nimono, ta ra lavur vinevel;

⁶ ta ra gongom na mangamangana, ta ra minatoto, ta ra kini vamadudur, ta ra bala na varmari, tai ra Takodo na Tulungen, ta ra varmari ba pa ta ikik a vaongo tana,

⁷ ta ra dovot na tinata, ta ra dekdek i God, ta ra vargal i ra mangamangana takodo ta ra papar a lima tuna ma ta ra papar a maira,

⁸ ta ra variru ma ra niruva, ba dia varvai boboina ure avet, ma ba dia varvai kakaina ure avet; da diat, dia varvagu, ma ave dovot ika;

⁹ da pa dia nunure avet, ma go ave rararang muka; da ave mat ika, ma gire ave laun uka; da dia vapagumanene avet, ma pa dia doko avet;

¹⁰ da ave ligur, ma a dovotina ave gugu vatikai; da ave luveana, ma go ave vauviana ra mangoro; da pa ave vung ta magit, ma go kavevet muka ra lavur magit par.

¹¹ Ea, avat ra tarai Korinto, a ngie i vevet i tapapa muka tadav avat, a bala i vevet i tar ngala ma ra varmari.

¹² Pa ta magit ta vevet i vaim bat avat, ma ra bala i vavat iat i vaim bat mule avat.

¹³ Ma go avat a bali ia ma ra magit i varogop (iau tata da tadav ra umana natugu), avat a valangalanga bula ra bala i vavat.

Koko da vi guve avat ma diat pa dia nurnur

¹⁴ Koko da vi guve avat ma diat pa dia nurnur, tago ra mangamangana takodo dir talaina dave ma ra varpam? Ma ava laka ra magit ba ra talapar dir ki varurung tana ma ra tabobotoi?

¹⁵ Ma nuve ra magit a nuknuk i dir Kristo ma Belial na varogop tana? Ba ava bar ra magit ba dir a tena nurnur ma tikai ba pa i nurnur dir kale guve?

¹⁶ Ma ra pal tabu kai God dir tur guvai dave ma ra umana tabataba? Tago dat ra pal tabu kai ra God i lalaun; da God i tar tatike: “Ina ki ta diat, ma ina vanavana livuan ta diat, ma iau kadia God, ma diat kaugu tarai.”

¹⁷ Kari:

“ ‘Avat a irop kan diat, ma avat a ki varbaiai ma diat,’ ra Luluai i tatike,
 ‘Ma koko ava bili ra magit i dur;

Ma ina vatur vake avat,
¹⁸ Ma iau ra Tama i vavat,
 Ma avat ra umana natugu a umana tutana ma ra
 umana natugu a umana vavina,
 a Luluai i dekdek muka i biti.”

7

¹ Tago da vatur vake go ra lavur tinata na varvatading, avat a umana vakak, i boina ba dat a dur vue ta dat ra lavur dur ta ra palapaka i dat ma ra tulungea i dat, ma dat a ongaongor upi dat a gongom kakit ta ra bunurut ure God.

Paulo i gugu

² Avat a kapupi avet; pa ave ga vakaina ta tikai, pa ave ga ben varara ta tikai, pa ave ga vagu pa ta magit tai ta tikai.

³ Pa iau tatike go upi ina kure vakaina avat; tago iau tar tatike value, ba ava ki vatikai ta ra bala i vevet upi dat a mat varurung ma dat a laun varurung.

⁴ Iau rurung muka ma kaugu tinata tadav avat, iau manga langlang ure avat; iau buka ma ra varmaram, i ngala tuna kaugu gugu livuan ta ra lavur magit dia monong avet.

⁵ Tago ba ave tar pot aro Makedonia, pa i ga ngo ra paka i vevet, a lavur magit na varmonong dia ga vana tadav avet; a vinarubu vurkikilane avet, ma ra bunurut ta ra bala i vevet.

⁶ Ma God, nina ba i vamaniu diat ba i madu ra bala i diat, i ga vamaniu avet ma ra vinavana uti kai Tito;

⁷ ma vakir ure ke kana vinavana uti, ure bula ra varmanai nam i ga varmaram avat me, ba i ga

ve avet ure kavava dekdek na mamainga, kavava tinata na takunuan, kavava malamalapang na ninunuk ure iau; ma iau ga gugu na kaia mulai.

⁸ A dovotina, iau ga valigur avat ma kaugu buk, ma pa iau nukpuku mulai ure, ma a dovotina iau ga tar nukpuku tana; tago iau gire ba nam ra buk i ga valigur avat, ma ure ta kopono e ke.

⁹ Ma go iau gugu, vakir ika tago iau ga valigur avat, ure ke go iat ba ava ga ligur upi ra nukpuku; tago i ga valigur avat da nam ra mangana niligur i topa God, upi koko avat a kaina ure avet tai ta magit.

¹⁰ Tago ra niligur i topa God iat i pait vaarike ra nukpuku upi ra varvalaun ba pa da nukpuku tana; ma ra niligur i ra rakarakan a gunagunan i pait vaarike ra minat.

¹¹ Avat a gire mule nina ra magit iat, ba iau tar valigur avat me da i topa God, ma i ngala muka ra niongor i ga pait vaarike ta vavat, maia pa, ba avat a valangalanga pa avat, maia pa, ma ra malamalapang na ninunuk, maia pa, ma ra bunurut, maia pa, ma ra dekdek na mamainga, maia pa, ma ra varvargat, maia pa, ma ra varobo! Ava ga pait ra lavur magit par, ma ava tar vaarike bulu go, ba ava langalanga ure go ra magit.

¹² Ma a dovotina iau ga tutumu tadav avat, ma vakir iau ga tutumu ure nina iat i ga pait ra bilak na magit, ba ure nam di ga vakavakaina, ure go iat, ba avat a vaarike kavava dovot na varbaurai ure avet ta ra luaina mata i God.

¹³ Io, ave tar maram, ma ta kaveve varmanai, ave tar gugu tuna bula ta ra gugu tai Tito, tago avat par, ava tar valagar ra tulungeana.

¹⁴ Tago ona iau ga pite pa avat ure ta mangana magit ta ra luaina matana, pa iau vavirvir tana; ma da ave tar tatike ra lavur magit par ta vavat ma ra dovotina, damana bula nam iau ga langlang tana ta ra luaina matana ure avat, Tito i ga gire ba i dovot.

¹⁵ Ma kana varmari i tar manga peal tadav avat, ba i nuknuk pa kavava tinorom par, ba ava ga vage pa ia ma ra ururian ma ra nidadar.

¹⁶ Iau gugu, tago iau nurnur ta vavat ure ra lavur magit par.

8

A te Kristo ma kana vartabar

¹ Ma go bula, a tara na turagu, ave vateten avat ure ra varmari kai God ba i ga tul tar ia ta ra lavur ekelesia aro Makedonia;

² ma ba i ga tup diat ra valavalar, ma ra do na magit na varmonong, i ga ngala kadia gugu, ma ta kadia kini na luveana tuna i ga peal tuna kadia lavur bo na vartabar.

³ Tago iau varvai dovot tana, ba kadia vartabar i ga varogop ma ra dekdek i diat, maia pa, kadia minariga dari, upi ra vartabar na manga lia ta ra dekdek i diat;

⁴ dia ga manga lul vovo pa avet upi go ra varmari ba diat a maravut bula ta ra vartabar ure ra umana tena gomgom;

⁵ ma vakir dia ga pait ika nam ave ga ki nunur upi ia, tago di ga tul value tar mule diat iat ta ra Luluai, ma ta vevet bula ure ra mamainga kai God.

⁶ Kari ave ga lul Tito, upi na pait ot pa nam ra varmari ta vavat, da i ga tur value pa ia.

⁷ Ma da i peal pire vavat ra lavur magit, a nur-nur, ma ra tinata, ma ra kabinana, ma ra lavur mangana niongor ma kavava varmari tadav avet, i boina ba avat a vapealane bula go ra papalum na varmari.

⁸ Pa iau tata da iau vartuluai tana, ba ina valar ika ra dovot i kavava varmari ta ra niongor kai ta ra umana.

⁹ Tago ava nunure ra varmari kai kada Luluai Iesu, ba i ga uviana muka, ma i ga tibuna valu-veana pa ia mulai ure avat, upi avat a uviana ure kana kini na luveana.

¹⁰ Ma go iau tul tar ra nuknukigu tana ta vavat; tago ni i topa avat, ava tar tur value pa go ra papalum ta ra kilala i tar par, vakir ba avat a pait ia ka, ava ga gugu bula upi ia.

¹¹ Ma go i boina ba avat a pait ot pa ra papalum; upi da ava ga lulut ma ra minariga upi ia, damana avat a pait ot pa ia bula varogop ma ra dekdek i vavat.

¹² Tago ona ra minariga i tur pire ta tikai, da manane, tago i varogop ma ra magit i vung ia, ma vakir da nam ba pa i vung ia.

¹³ Tago pa iau tatike go upi da valangalanga ta ra umana, ma da manga vamamat avat;

¹⁴ ia kaka upi avat a vardada parika, upi ta go ra rana kavava peal magit na vaot kadia niiba, ma upi kadia peal magit na vaot kavava niiba; upi na vardada ka;

¹⁵ da di ga tumu ia dari: “Nam i ga mumuke guve ra ngala, pa i ga vung valili ta ik; ma nam i ga ingate varurue ra ikikilik ika, pa i ga ibaiba

upi ta na.”

¹⁶ Ma da tul tar ra pite varpa tadav God, nina i ga varuk tar nina ra dovot na varbalaurai ta ra bala i Tito ure avat.

¹⁷ Tago a dovotina i ga kodakodop mal kaveve tinata na varvargat; ma tago ia bula i ga mala-malapang ra balana upi ia, i ga vana tadav avat ta kana mamainga iat.

¹⁸ Ma ave tar tul varurungane vue me nam ra tura i vevet, dia pite pa ia ure ra bo na varveai ta ra lavur ekelesia mutu;

¹⁹ ma vakir gon ika, tago ra lavur ekelesia par dia ga pilak pa ia upi avet a varagur ta go ra magit na varmari, nina avet a varvakai tana upi ra Luluai na mamar tana, ma upi na pada kaveve minariga upi ia;

²⁰ upi koko ta tikai na takun avet ure go ra vartabar na varmari ave varvakai tana;

²¹ tago ave nuk ot pa ra lavur takodo na magit, vakir ta ra luaina mata i ra Luluai ka, ta ra luaina mata i ra tarai bula.

²² Ma ave tar tul vue diat ma tura i vevet, nina ave tar valar ot milat pa kana niongore ure mangoro na magit, ma gori i tar ngala tuna kana niongore ure kana ngala na nurnur ta vavat.

²³ Ma ure Tito, amir varbete ma amir papalum varirivut ure avat; ma ure ra tara na tura i vevet, diat ra umana tultul ta ra umana ekelesia, diat ra minamar i Kristo.

²⁴ Avat a vaarike ra dovot i kavava varmari tadav diat ta ra luaina mata i ra lavur ekelesia ma ba i dovotina bula nam ra magit ave langlang tana ure avat.

9

A maramaravut pire ra umana enana te Kristo

¹ Ma ure ra papalum na varmari pire ra umana tena gomgom pa ina tutumu tana tadav avat;

² tago iau nunure kavava minariga upi ia, nina iau langlang ure avat tana pire diat ra Makedonia dari, ba ra gunan Akaia i tar kilala taun kadia vaninara; ma kavava niongor i tar vangangap mangoro tuna.

³ Ma iau tar tulue ra tara na tura i vevet tadav avat, kan kaveve pite varpa ure avat ta go ra vartabar pa na topa ta magit; upi, da iau tar tatike, avat a ki na vaninara;

⁴ kan avet a varagur ma ta umana te Makedonia, ma avet a tadav avat, diat a gire ba pa ava ga vaninara, ma avet, (pa ave biti avat), avet a vavirvir ure kaveve nurnur ta vavat.

⁵ Kari go iau biti, ba i tar topa ia, ba ina vargat ra tara na tura i vevet, ba dital a lua tadav avat, ma dital a varurue nam ra vartabar na varmari ba ava ga vatading value tana, upi na va na vaninara, da ra vartabar tuna, ma koko na da ra magit na varbat.

⁶ Ma iau tatike go: Nam i vavaume ra paupau ik, na doko pa ta paupau ik; ma nam i vavaume ra pepeal, na doko pa bula ra pepeal.

⁷ I boina ba ra tarai par, tikatikai, diat a papait ika nam ba dia tar nuk value pa ia ta ra bala i diat, koko ma ra langodo tana, ba ra bunurut; tago God i mari ta tikai ba i varvartabar ma ra gina.

⁸ Ma i tale God upi na vapeal tuna ra lavur varmari par pire vavat; upi avat, tago avat a vatur

vake vatikene ra pepeal ta ra lavur bo na magit, avat a vapealane ra lavur bo na papalum;

⁹ da di ga tumu ia dari:

“I tar vue imimire vurvurbit, i tar tabar ra umana luveana;

Kana mangamangana takodo i tur vatikai, ma pa na mutu.”

¹⁰ Ma nina i tul tar ra patpat na davai tai ra tena vinauma ma ra gem ure ra nian, na tul tar, ma na vapeal bula, ra patpat na davai upi avat a vaume, ma na vapealane ra vuai kavava mangamangana takodo;

¹¹ ma da vauviana pa avat ma ra lavur magit par upi ra vartabar na varmari, ba i vavaarike ra pite varpa tadav God ta vevet.

¹² Tago ra varvakai ure go ra papalum vakir i vaot ika ra niiba kai ra umana tena gomgom, i vapeal bula ra do na pite varpa tadav God;

¹³ tago ba di valar ot pa avat ma go ra papalum na varmari, dia pite pa God ure kavava tinorom tadav ra bo na varveai kai Kristo, ma ure kavava ngala na vartabar tadav diat ma tadav ra tarai par;

¹⁴ ma ta kadia niaring ure avat, dia nuknuk upi avat ure ra ngala na varmari kakit kai God ta vavat.

¹⁵ A pite varpa tadav God ure kana vartabar ba pa da vatang ot pa ia.

10

Paulo i tata kapa ure kana papalum

¹ Ma go iau Paulo iat, iau lul vovo pa avat ure ra madu na bala i Kristo ma kana bala na varmari,

iau ba iau ikilik muka ta ra mata i vavat, ma tago iau ki kan avat, iau arung pa avat.

² Maia pa, iau lul vovo pa avat, upi koko ina arung pa avat ba iau ki pire vavat ma nam ra patuan na ninunuk, nina iau biti ba ina arung ta na me ta vavat, nina diat, dia nuk ia ba ave vanavana varogop ma ra mangamangana ra pia.

³ Tago a dovotina ave kiki ra pia, ma pa ave varvarubu ina ra mangamangana ra pia,

⁴ (tago ra umana vargal ure kaveve vinarubu vakir mamati ra pia, ia kaka diat marama kai God ma dia dekdek muka upi diat a rede kopo ra lavur dekdek na balada);

⁵ Upi diat a vue pukue vue ra lavur ninunuk vakuku, ma ra lavur ngala na magit parika, ba dia tibuna vangala pa diat mulai, upi diat a tur bat ra minatoto ure God, ma upi diat a ben vavilavilau tar ra lavur ninunuk par ta ra tinorom tadav Kristo;

⁶ ma diat a ki na vaninara upi diat a obo pa ra lavur varpam, ona i tar ot muka kavava tinorom.

⁷ Ava nuk pa ra lavur magit dia vevengene ta ra mata i vavat? Ona ta tikai i kapupi ia iat mulai, ba, ia kai Kristo, na nuk ot pa go bula ure mule, ba, vada ia kai Kristo, damana bula avet.

⁸ Ma gala ina manga langlang bula ure ra varkurai (nina ra Luluai i ga tul tar ia ta vevet upi avet a vair mal i avat, ma koko upi avet a vakaina avat), pa ina vavirvir tana,

⁹ upi koko na da iau vaburut i avat ma kaugu umana buk.

¹⁰ Tago dia tatike: Kana umana buk dia mamat ma dia dekdek; ma ra pakana iat i bilua, ma kana

tinata di pidimuane.

¹¹ I boina ba ta tikai damana na nuk pa go, ba, varogop kaveve mangamangana tinata ta ra umana buk ba ave ki balakane avat, na damana bula kaveve papalum ba ave ki pire vavat.

¹² Tago pa ave arung pa ta umana ta diat, upi avet a luk varurungane avet, ba avet a valarue avet ma diat, dia timtibuna pite pa diat mulai; ma diat iat, tago dia tibuna valar diat ma diat iat mulai, ma dia tibuna varogopane diat ma diat iat mulai, dia iba upi ra kabinana.

¹³ Ma pa avet a manga langlang upi na lake nam ba i varogop ma avet iat, na varogop uka ma ra valavalar i ra langun ba God i tar tibe tar ia ta vevet, a tiniba ba na tuk tar pire vavat iat bula.

¹⁴ Tago pa ave manga valolovina kaveve tiniba, da pa i tuk tar tadav avat; tago ave lua tadav avat muka ma ra bo na varveai kai Kristo;

¹⁵ pa ave langlang ta ra papalum kai ta ra umana enana, upi na lake kaveve langun; ma ave ki nunur upi go, ba da i taiak vanavana kavava nurnur, avet a manga ngalangala tuna ure avat da kaveve langun iat,

¹⁶ upi avet a varvai ma ra bo na varveai ta ra langlangun aro iat, ma koko avet a langlang ta ra langun kai ta ra tikai ure ra lavur magit di tar pait ot pa ia.

¹⁷ Ma nina i langlang, i boina ba na langlang tai ra Luluai iat.

¹⁸ Tago vakir nam i tibuna pite pa ia iat mulai i ko, ia kaka nina iat ba ra Luluai i pite pa ia.

11

Paulo ma ra umana apostolo vavaongo

¹ Iau mainge tuna ba avat a ki vamadudur vue go kaugu a ik a papaua; ma a dovotina, ava ki vamadudur pa iau.

² Tago iau varbat ure avat ma ra varbat i topa God; tago iau tar vi guve tar avat tai tikai kavava tutana, upi ina kap tar avat da ra gomgom na inip tadav Kristo.

³ Ma iau burut, kan, da ra vui ta kana vakikiu i ga vagu pa Eva, damana bula na vakaina ra nuknuk i vavat kan ra madu na ninunuk ma ra gomgom na mangamangana tadav Kristo.

⁴ Tago ona tikai i pot ma ra varveai ure ra enana Iesu, ba pa ave ga varveai tana, ba ona ava vatur vake ta ra enana tulungen, ba pa ava ga vatur vake, ba ta ra enana bo na varveai, ba pa ava vatur vake, ava ki vamadudur pa ia.

⁵ Tago iau nuk ia ba nam i ngala kakit ta ra lavur apostolo pa i lia ta mimir.

⁶ Ma ona i kotal kaugu tinata, kaugu kabinana pa i damana; patana, tago ave tar vaarike bulu ia tadav avat ta ra lavur mangamangana ma livuan ta ra tarai par.

⁷ Iau tar rara laka ba iau ga vaikilik pa iau mulai upi da vangala pa avat, tago iau tar ve vakuku tar ra bo na varvai kai God ta vavat?

⁸ Iau ga valuveana pa ta ra umana vuna tarai na ekelesia, tago iau ga alube pa ra vabongon ta diat ure kaugu papalum upi ina papalum pire vavat;

⁹ ma ba iau ga ki pa boko pire vavat, ma iau ga ki na niiba, pa iau ga vabalaguan ta tikai; tago ra tara na turagu, ba dia ga pot maro Makedonia,

dia ga vot tar tagu nam ba iau ga iba upi ia; ma ure ra lavur magit par iau ga balaure bat iau upi koko ina vabalaguan avat, ma ina pait ia damana mulai.

¹⁰ Da ra dovotina kai Kristo i ki tagu, pa ta na tur bat iau ta go ra magit iau langlang tana ta ra langlangun Akaia.

¹¹ Ta ra ava? Tago pa iau mari avat? God iat i nunure.

¹² Ma ra magit iau papait ia, ina pait ia bula namur, upi ina vamut vue ra vuna pire diat, dia kaina upi ta vuna; upi dari ba, ta nam ra magit dia langlang tana, ave varogop uka.

¹³ Tago diat damana, diat ra umana apostolo vavaongo, dia papalum ma ra vakikiu, dia mala-mala apostolo kai Kristo.

¹⁴ Ma vakir a magit na kinaian go; tago Satan iat i pukue vaenana pa mule, upi na da ra angelo na kapa.

¹⁵ Vakir a ngala na magit go, ona kana umana tultul bula dia pukue vaenana pa diat iat mulai, upi diat a da ra umana tultul i ra mangamangana takodo; ma ra mutuai diat na varogop tuna ma kadia lavur papalum.

A umana varmonong kai Paulo

¹⁶ Iau biti mulai: Koko ta tikai na biti ba iau a papaua; ma ona ava nuk ia damana, da ra lunga avat a vapup pa iau, upi iau bula, ina langlang a ikilik.

¹⁷ Nam ba iau tatike, pa iau tatike da ra mangamangana kai ra Luluai, da ka ma ra mangamangana papaua, ta go ra patuan na ninunuk ba iau langlang me.

¹⁸ Tago mangoro dia langlang ta ra umana magit ra pia, iau bula, ina langlang.

¹⁹ Tago ava ki vamadudur pa ra umana papaua ma ava ga upi diat, tago avat a umana tena kabinana.

²⁰ Tago ava ki vamadudur pa nina i kap vavilav-ilau pa avat, i en vue avat, i kinim vavilavilau pa avat, i tibuna vangala pa mule, ma i par ra mata i vavat.

²¹ Iau tatike go ma ra vavirvir, ba ave ga bilua. Ma ta nam parika ba ta tikai na ongor tana (iau tatata da ra mangamangana papaua), iau ongor bula.

²² Diat ra umana Ebraio laka? Iau bula damana. Diat ra umana natu i Israel laka? Iau bula damana. Diat ra umana bul mur tai Abaraam laka? Damana bula iau.

²³ Diat ra umana tultul kai Kristo laka? (Iau tatata da ma ra mangamangana papaua); iau lia ta diat par; i tup iau ra lavur dekdek na papalum, ta ra lavur kini ta ra pal na banubat iau lia ta diat par, a lavur varkita pa da luk puput pa diat, iau tar to na mat milat.

²⁴ A ilima na pakana ra Iudaia dia ga kita iau ma ra utul a vinun ma lavuvat na mememe na varkita.

²⁵ A utul a pakana di ga rapu iau ma ra umana buka, tika na pakana di ga tupar iau ma ra vat, a utul a pakana iau ga, virua ma ra parau na ta, tika na marum ma tika na bung na keake iau ga alalir ta ra livuan na ta;

²⁶ iau ga ongaongor ma ra nivana vurvurbit, iau ga vana ta ra kikinit vakai ta ra lavur tava alir, ta ra kikinit vakai ure ra lavur tena nilong, ta ra kikinit vakai ure ra tarai ta kaugu gunan iat, ta ra

kikinit vakai ure ra lavur Tematana, ta ra kikinit vakai ta ra pia na pal, ta ra kikinit vakai aria ra pui, ta ra kikinit vakai na ta, ta ra kikinit vakai livuan ta ra lavur barturana vavaongo;

²⁷ ta ra dekdek na papalum ma ra kinadik, ta ra nivangala milat, ta ra mulmulum ma ra markobo, ta ra vinevel milat, ta ra mudian ma pa kaugu ta mal.

²⁸ Ma da vot tar ta go ra lavur magit, dia ga pagul vurkikilane iau, nam bula ba i arikai tadav iau a bungbung, kaugu ningarao ure ra lavur ekelesia par.

²⁹ To ia i bilua, ma pa iau bilua? To ia i tutukai, ma pa i io ra balagu tana?

³⁰ Ona i takodo piragu ba ina langlang, ina langlang ta nam ra lavur magit kaugu binilua i arikai tana.

³¹ A God ma ra Tama i ra Luluai Iesu, nina i ti doan tukum, i nunure muka ba pa iau vavaongo.

³² Aro Damasko ra luluai na gunan kai Aretas, ra king, i ga monamono ta ra pia na pal kai ra umana Damasko upi na kinim pa iau;

³³ ma dia ga vaioro vaba iau tai tika na matana kalangar ma ra rat ta ra liplip na balada, ma iau ga laun kan ra ura limana.

12

A lavur ninana ma ra lavur vavaarikai

¹ I mamat ba ina langlang; ia kaka pa i topa ta magit; io, ina tadav ra lavur ninana ma ra lavur magit kai ra Luluai nina di ga vaarike tar diat tagu.

² Iau nunure tika na tutana tai Kristo (ma pa iau nunure ba i ki ta ra palapakana bar, ba irai kan ra palapakana bar, ia kaka God i nunure), ta tikai damana di ga puak vatutua pa ia urama ta ra vautuluna bala na bakut, ma ra vinun ma a ivat na kilala i taun ia gori.

³ Ma iau nunure ure go ra tutana (ba i ki ta ra palapakana bar, ba irai kan ra palapakana bar, pa iau nunure; ia kaka God i nunure),

⁴ ba di ga puak vatutua pa ia urama ta ra Paradaiso,* ma i ga valongore ta umana tinata ba pa da vatang puput pa ia ma i tabu ba ta tutana na vatang diat.

⁵ Ure ta tikai damana ina langlang, ma ure iau iat mulai pa ina langlang ure ke ra lavur magit iau bilua tana.

⁶ Tago ona iau mainge ba ina langlang, pa ina papaua; tago ina tatike ka ra dovotina; ma iau ngo kan ia ka, kan ta tikai na valangalanga ra nuknukina ure iau ma kan pa na varogop ma nam ba na gire ma na valongore bula tagu.

⁷ Ma upi koko ina manga vavagia pa mule iau, tago i ga manga ngala kakit nam ra lavur magit di ga vaarike tar diat tagu, di ga tul tar tika na tikul ta ra palapakagu, a angelo kai Satan, upi na timtibul iau kan ina mamanga vavagia pa mule iau.

⁸ Iau ga lul vovo pa ra Luluai a utul a pakana ure go ra magit ba na tak vue kan iau.

* **12:4:** Ra Paradaiso, a kukuraina “a mari na gunan na ningo ba na nilibur”. A Iudaia dia ga vatang go ra iang ure ra pakana ba ra tulungea i ra umana tena takodo diat a ngo tana, namur ta kadia minat.

⁹ Ma i ga tatike tagu: Kaugu varmari i topa u muka; tago kaugu dekdek i manga arikai muka ta ra binilua. Io, iau manga gugu ta kaugu binilua, upi ra dekdek i Kristo na ki taun iau.

¹⁰ Damana iau gugu muka ta ra lavur binilua, ma ba di pidimuane iau, ma ba iau iba upi ra lavur magit, ma ba di milikuane iau, ma ba iau ki kaina ure Kristo; tago ba iau pagolgol ika, iau ongor muka.

Paulo i vaarike kana varmari ure ra tarai Korinto

¹¹ Iau tar papait na papaua; ava ga vo pa iau tana; tago i ga topa avat muka ba avat a varveai boboboina ure iau; tago nam iat i ngala kakit ta diat ra lavur apostolo par, pa i lia ta mimir ure ta mangana magit, ma a dovotina iau da ra magit vakuku.

¹² A dovotina a umana vakilang i ta apostolo iau tar pait ot pa diat livuan ta vavat ta ra lavur kini vovovon, ma ra lavur vakilang, ma ra lavur magit na padapada varvo, ma ra lavur dekdek na papalum.

¹³ Tago ava ra magit ba ava kom pit tana pire ra lavur ekelesia, kan go ka bar ba pa iau ga vabalaguan avat? Avat a nuk vue go ra kaina magit piragu.

¹⁴ Gire, ia ra vautuluna pakana ba iau ki na vaninara upi ina vana tadav avat; ma pa ina vabalaguan avat; tago pa iau tikan upi ra magit kavavat, upi avat ika iat; tago pa i topa ra umana bul ba diat a vuvung vakai upi ra tavu i diat, ma i topa ra umana tavu i ra umana bul ba diat a vuvung vakai ure ra umana natu i diat.

¹⁵ Ma iau gugu upi ina vuvuai par vue ure avat, ma ba ina vapar vue ra ongorigu ure ra tulungea i vavat. Ona iau manga mari tuna avat, na ikilik tana laka kavava varmari piragu?

¹⁶ Ma ona i damana ka, iau pa iau ga vabal-
aguan avat, ma tago iau kabatau, iau ga kinim pa
avat ma ra vakikiu.

¹⁷ Dave bar, iau ga vatur vake laka ta magit ta
vavat ure ta na ta diat iau ga tul vue diat tadav
avat?

¹⁸ Iau ga lul vovo Tito ba na vana, ma iau ga
tul vue ta tikai ta diat ra umana barturana ba dir
a varagur. Dave Tito, i ga vovo pa laka ta magit
ta vavat? Pa ave ga vanavana laka tai ra kopono
Tulungen? Pa ave ga mur laka ra kopono nga?

¹⁹ Go bula, ava nuk ia laka ba ave tata bat mule
avet pire vavat? Ave tatata tai Kristo ta ra luaina
mata i God. Ma ave pait rit ra lavur magit, a
umana talaigu, upi diat a vair mal i avat.

²⁰ Tago iau ururian, kan ba ina pot, ina gire avat
ma pa ava varogop ma nam iau mainge, ma ba
avat a gire iau, ma iau da nam ba pa ava ma-
mainge; kan ra dari iat na arikai, a varngangar, a
varngu, a varvakankan, a varpuapuai, a vaongo
varpa, a varvamaianoa, a varvagia, a purpuruan;

²¹ ma kan ba ina pot mulai, kaugu God na
varuva iau ta.ra luaina mata i vavat, ma ina ga
takunuan ure ta mangoro ta diat, dia tar varpam
lua, ma pa dia ga nukpuku ure ra mangamangana
i dur ma ra ungaunga ma ra lavur magit i milmi-
likuan, nam dia tar pait ia.

A mutuaina tinata na maramaravut

¹ Go ia ra vautuluna pakana ba ina vana tadav avat. Da vatur vadekdek ra lavur tinata par ta ra varvai kai ra ivut ba ra tabautul a tena varvai.

² Iau tar ve value diat, ma go iau ve value mule diat, da ba iau ga ki pire vavat ra vauruana pakana, damana bula gori ba iau ki balakane avat, iau ve diat, diat tar varpian lua ma ra ibaiba par bula, ona iau pot mulai, pa ina nur vue diat muka;

³ tago ava tikan upi ta vakilang ba Kristo i tatata tagu; nina ba pa i bilua ure avat, i dekdek muka pire vavat;

⁴ tago di ga ot ia ta ra bolo ta ra binilua, ma a dovotina i lalaun muka ta ra dekdek i God. Tago avet bula, ave bilua varurung me, ma avet a laun varurung me ta ra dekdek i God ure avat.

⁵ Avat a tibuna tir valar pa mule avat, ba ava ki tuna ta ra nurnur ba pata; avat a tibuna valar ot pa mule avat. Ba dave, pa ava nunure laka ure avat iat mulai, ba Iesu Kristo i ki ta vavat? ari ona pa ava da ra vaongo.

⁶ Ma iau ki nunur muka upi go, ba avat a nunure ba vakir avet a da ra vaongo.

⁷ Ma go ave araring tadav God, ba koko avat a pait ta kaina magit; vakir upi avet a da ra umana dovot, ia kaka upi avat a pait ika nam i ruru, ma avet, avet a da ra umana magit vakuku.

⁸ Tago vakir kavevet ra dekdek ba avet a pait ta magit bat ra dovotina, upi avet a vatavua ka ra dovotina.

⁹ Tago ave gugu, ba ave bilua, ma ava ongor; ma ave araring upi go bula, ba avat a ko vurakit

muka.

¹⁰ Go i vuna tago iau tumu go ra lavur magit tadav avat ba iau ki kan avat, upi ba iau ki maravut avat, koko muka ina varngangar, vada ra varkurai ra Luluai i ga tul tar ia tagu upi ina vair vadongone avat, ma vakir upi ina vue ravite avat ra pia.

¹¹ A takununa go, a tara na turagu, avat a gugu. Avat a ko vurakit; avat a ki na varmaram; na tikai ka ra nuknuk i vavat; avat a ki na malmal; ma ra God i ra varmari ma ra malmal na ki pire vavat.

¹² Avat a varvatatabai vargil ma ra gomgom na vargalum.

¹³ A lavur tena gomgom dia vatatabe avat.

¹⁴ A varmari kai ra Luluai Iesu Kristo, ma ra varmari kai God, ma ra varmaram kai ra Takodo na Tulungen, na ki pire vavat par.*

* **13:14:** (A vauruana buk tadav ra tarai Korinto; Tito ma ta urua bula dital ga kap tar ia.)

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW
Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS,
London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R.
Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and
Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS
in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy
Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi
Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db